

Nacionalni identitet i njegova važnost tijekom ulaska u Europsku uniju

Andreja Čičak
Alen Žuškić

U je radu predstavljen hrvatski nacionalni identitet, objašnjen kroz poglavlja koja se bave samim pojmovima nacije i nacionalnoga identiteta, zatim nacionalnim identitetom razrađenim kroz položaj Hrvatske i načina na koji se identitet Hrvata gradi. Naposlijetku dolazimo do borbe za neovisnost Hrvatske i njena ostvarenja, nakon čega je razrađena tematika ulaska u Europsku uniju nakon samo dva desetljeća te sve sumnje koje dolaze time.

Nacionalni identitet predmet je brojnih rasprava i polemika. Izuzetak nije ni hrvatski nacionalni identitet o kojemu se donedavno raspravljalo u kontekstu Balkana i Jugoslavije, a danas u kontekstu slobodne i samostalne države te članice Europske unije.

Upravosmozbog toga u ovome radu željeli predstaviti hrvatski nacionalni identitet kroz smještaj i položaj u europskom kulturnom krugu te kroz kulturu, tradiciju i običaje, koji čini velik dio hrvatskoga identiteta. Također, željeli smo ukazati na neke prednosti i nedostatke ulaska Hrvatske u EU kako bismo uvidjeli je li euroskepticizam uistinu opravdan u raspravama o identitetu.

Nacija i nacionalni identitet

Nacija, nacionalne zajednice i nacionalni identiteti moderni su fenomeni. Nacija je etnička, politička i kulturna zajednica, povijesno oblikovana u različitim okolnostima i uvjetima na osnovi jezika, teritorija, tradicije, ekonomskog života, vjere, bitno prožeta težnjom za zajedničkom pripadnošću i vlastitom državno-političkom organiziranošću i suverenitetom. (Hrvatski jezični portal). Činjenica je da je nacija jedinstven i danas već globalni fenomen, ali su nacije u svojoj povijesnoj pojavnosti nastajale u najrazličitijim društvenim, političkim i kulturnim uvjetima i u velikom vremenskom rasponu. Dok se o francuskoj naciji u suvremenom smislu riječi može govoriti već u 18. stoljeću, a o hrvatskoj naciji u prvoj polovici 19. stoljeća, u samoj Europi, i to u neposrednom hrvatskom susjedstvu, na području nekadašnje Jugoslavije (Makedonci, Crnogorci i Muslimani/Bošnjaci) konačno

su se afirmirale kao zasebne individualnosti tek tijekom posljednjih jedva pola stoljeća, u razdoblju socijalizma (Stančić, 2002: 10). To je razdoblje u kojemu europski narodi, unutar modernoga društva, ostvaruju relativni napredak na svim područjima života, stvaraju nove nacionalne vrijednosti i tragaju za višestrukim društvenim identitetima. To je trajni i nedovršeni proces stalnih društvenih promjena, ali i socijalnih, etničkih i nacionalnih suprotnosti, bilo unutar nacije ili u međunarodnom okviru.

Nacionalni identitet

Za pomno proučavanje nacionalnoga identiteta potrebno je poznavati značenje samoga pojma identiteta. Identitet je individualna karakteristika, odnosno osobina po kojoj je određen predmet ili osoba poznata. Za bolje objašnjenje ove definicije, iskoristili bismo rečenicu njemačkog filozofa Martina Heideggera koja glasi:

„Prema uobičajenoj formuli stav identiteta glasi: $A=A$. Taj stav važi kao vrhovni sud i zakon mišljenja. Za koji trenutak ćemo stav pokušati promisliti jer s njime bismo htjeli iskusiti što identitet jest. Kao zakon mišljenja važi samo ako je on zakon bitka koji glasi: „Svakom biću kao takvom pripada identitet, jedinstvo sa samim sobom“ (Heidegger, 1996: 77).

Nacionalni je identitet zajednički identitet stanovnika određenog politički i geografski definiranoga prostora, odnosno nacije (Briggs, Copley, 2005: 602). Iako nam je definicija nacionalnog identiteta poznata, teško je odrediti što uistinu čini nacionalni identitet te kako prepoznati identitet određene nacije.

Nacionalni su identiteti predmeti stalnih promjena koje se odvijaju posvuda. U Europi njihova promjenjivost osobito dolazi do izražaja jer brojne nacije, zahvaljujući procesima globalizacije i integracije, moraju promijeniti vlastiti identitet. Upravo je to jedan od glavnih razloga zbog kojega velik dio Hrvata strahuje od ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

Premda neke funkcije država (posebice gospodarske) ili postaju zastarjele ili ograničene (drugim riječima, preuzimaju ih globalne gospodarske korporacije

ili organizacije nadnacionalnog karaktera), svejedno je država i dalje nositelj brojnih funkcija (a tako će biti i ubuduće)(Such, br.4: 84).

Češki pisac Milan Kundera (2008: 38) objašnjava da je strah od promjena karakterističan upravo za male nacije. On, naime, smatra da ono što male nacije razlikuje od velikih nije kvantitativni broj njihovih stanovnika, nego nešto mnogo dublje: njihovo postojanje za njih nije samorazumljiva pouzdanost, nego je uvijek pitanje, izazov, rizik: one su u defenzivi spram povijesti, te sile koja ih premašuje, koja ih ne uzima u obzir, koja ih ni ne primjećuje. Činjenica je da je hrvatska nacija mala, ali da ima bogatu kulturnu tradiciju koja čini velik dio hrvatskoga identiteta. Na žalost, tijekom povijesti je hrvatski identitet nekoliko puta bio ugrožen (prisjetimo se samo Domovinskoga rata i borbe za očuvanjem tog identiteta, kada su Hrvati uspjeli sačuvati teritorijalnu cjelovitost vlastite države i izboriti se za njezinu neovisnost i suverenost), zbog čega mnogi građani smatraju da će ulaskom u EU izgubiti vlastiti identitet. Već sama veličina i moć EU (koja je trenutno ipak nešto smanjena jer se čak i EU nalazi u krizi) straši Hrvate koji smatraju da će ona „progutati“ i uništiti sve tradicionalne hrvatske vrijednosti koje čine naš identitet, za čije su se priznanje godinama borili.

Pregovori za pristupanje Hrvatske Europskoj uniji bili su dugotrajni i mukotrpnji. Smjenjivale su se stranke, političari, pregovarači, vodile su se žestoke međustranačke rasprave, no građane je među ostalim pitanjima zanimalo samo što će biti s njima i hoće li moći zadržati vlastite tradicionalne vrijednosti (osobito kada se u obzir uzmu svi uvjeti koje je Hrvatska morala ostvariti kako bi pristupila EU). Zanimljiva je i rečenica Benjamina Tolića koja glasi: „Moralistički transnacionalisti orgijastično uživaju u događajima koji potvrđuju da je Hrvatska odustala od izgradnje nacionalne države“ (Tolić, 2007: 138), kojom on implicira da će ulazak Hrvatske u Europsku uniju dovesti do kraja hrvatske nacije i do gašenja hrvatskoga identiteta.

No, u nastavku svojega razmišljanja on navodi kako hrvatska nacija nikada nije bila potpuno konstituirana, zbog čega je dio njezina vlasništva došao u „tuđinske ruke“ u tolikoj mjeri da su čak i mediji (glavna sredstva priopćavanja i informiranja šire javnosti) u vlasništvu stranaca. Takvo razmišljanje dovodi do shvaćanja da je pristupanje Hrvatske EU zapravo prijelomna točka za hrvatski identitet. Točka koja vodi do kraha hrvatske nacije.

Još jedan izvor straha svakako leži u gubitku dijela autonomije. Naime, ulaskom u EU, nacionalni identitet mogao bi izgubiti važnost, a država bi mogla prepustiti svoje ovlasti institucijama Unije. Ona bi se tako odrekla dijela svojega suvereniteta, što bi uvelike smanjilo njezinu autonomiju i slobodu.

Hrvatski nacionalni identitet

Položaj Hrvatske unutar europskoga kulturnoga kruga

Eduard Kale, poznavatelj kulturologije i hrvatske povijesti, dao je sažet pregled činjenica iz naše povijesti, koje smatra neposredno potrebnima za vrijeme u kojemu živimo. Iste činjenice nisu namijenjene uskomu krugu stručnjaka, nego su oblikovane kao sažet pregled čitljiv široj publici. Sam autor naglašava da je njegova knjiga rezultat dugogodišnjega usporednog proučavanja svjetske i hrvatske povijesti i kulture. Hrvati su pripadnici europskoga kulturnoga kruga, za koji se često kao sinonim koristi naziv zapadnoeuropske civilizacije. Civilizacije se određuju kao veliki kulturni organizmi, koji sadrže sve prepoznatljive značajke nekoga kulturnoga kruga i mogućnost razlikovanja pripadnika jedne civilizacije od pripadnika druge civilizacije. Kako bi se razlike označile i kategorizirale, kulturolozi upotrebljavaju pojam ‘podkulture’ te govore o dvije razine istih - narodnoj i područnoj (Kale, 1999: 10).

Prije nego krenemo dalje, prema razlikovanju pojmova kulture i civilizacije, njihovom odnosu i bitnim čimbenicima, razmotrimo položaj Hrvatske unutar Europe.

Prema profesoru Dragutinu Feletaru vrlo je neprimjereno uvrštavati Hrvatsku u nekakve balkanske države jer ona tamo ne pripada ni u geografskom ni u povijesno-društveno-političkom smislu (Feletar, 2011). Naime, Hrvatska je krivo smještena na ‘Balkanski poluotok’, poluotok koji u zbilji ne postoji.

Pogrješka njemačkoga geografa Johanna Augusta Zeunea iz 1809. godine odjeknula je u ušima Jovana Cvijića, srpskoga geografa, rektora Beogradskog univerziteta i predsjednika Srpske akademije nauka i umjetnosti. On ju je iskoristio za svoje nacionalističke i velikosrpske težnje i promovirao granicu Balkanskog poluotoka puno šire nego bi bilo kakva logika to dozvoljavala (Feletar, 2011).

Ne samo geografski, Hrvatska ni svojom kulturom ne pripada onome što se naziva Balkan. Stoljećima je Hrvatska bila rimokatolička zemlja i pomogla je izgradnju iste takve kulture u Srednjoj Europi, čak je i od strane pape Lava X. nazvana famoznim i pomalo mitskim imenom *Antemurale christianitatis* (hrv. predziđe kršćanstva), zbog svojih značajnih doprinosa u borbi protiv Turaka.

Zbog svega navedenoga lako se može zaključiti da Hrvati ne pripadaju Balkanu; Hrvatska je nacija koja pripada Srednjoj Europi i koja ima povijesni i kulturni legitimitet svojega postojanja, po kojim god kriterijima to bilo procjenjivano.

Izgradnja hrvatskoga nacionalnoga identiteta

Glede hrvatske kulturne i političke samosvojnosti, ističu se tri bitna obilježja: jezik, duhovna posebnost i njezine političke institucije i statuti (Kale, 1999: 51). Naravno, postoji mnogo više obilježja koja su označavala hrvatski identitet kroz pojedina razdoblja, ali ovo su ona obilježja koja su bitna jer utemeljuju opstanak hrvatskoga identiteta kroz povijest.

Bašćanska ploča, starohrvatski spomenik pisan glagoljicom

Jezik je, kao što je navedeno ranije, medij kroz koji se promišlja i realizira mogućnost zasebnog nacionalnoga identiteta. Hrvatski je jezik i pismo u srži našeg nacionalnoga identiteta. Kada su Hrvati stigli na prostore današnje domovine, ušli su u krug zapadnih kršćanskih naroda, kod kojih je služba provedena na latinskom jeziku. Međutim, Hrvati nisu odustajali od službe na svojem jeziku pa im to nije moglo biti zabranjeno. Glagoljica je tako utjecala na pokretanje hrvatske narodne kulture, što kroz zasebnu glagoljašku kulturu, što kroz svoj posredni i neposredni utjecaj na književnike poput Marka Marulića, Fausta Vrančića i mnoge druge. Također, u razvoju hrvatskoga jezika moraju se spomenuti imena poput Jakova Mikalje, Juraja Habelića, Ivana Belostenca, Joakima Stullija, Bartola Kašića, koji su pomagali gramatički razvoj hrvatskoga jezika. Sredinom 18. stoljeća odlučeno je prebacivanje hrvatskoga jezika na latinično pismo, što je donijelo velike pomutnje u pisanju znakova hrvatskoga jezika. Međutim, treba naglasiti da su Hrvati od doseljenja imali svijest o takvoj vrsti posebnosti te da su ju prakticirali izrazito jako, što se očituje prema tomu što nisu utonuli u razdiranju između tri interesne skupine, čija se volja križala upravo na ovome području - Rima, Franačke i Bizanta. Tomu su uvelike pomagali benediktinci, benediktinke, franjevci i isusovci. Veza sa Svetom Stolicom ojačala je i institucionalizacijom posebne hrvatske Crkve, dodjeljivanjem primasa (biskupa). Kroz dopuštanje službe na narodnome jeziku, promaknuće zagrebačke biskupije u metropoliju, kao i kroz podržavanje hrvatskoga naroda u borbi za samostalnost, Sveta Stolica je iskazala svoju

odanost Hrvatima, uspostavljenu još u vrijeme narodnih vladara. Kao posljednje bitno obilježje navode se institucije i načela društvenoga života. Budući da je o društvenomu životu Hrvata na samomu početku dolaska na ove prostore malo izvora, oslanjamo se na Porfirogeneta (bizantskog cara), koji Hrvate označava kao nikome podložne, da ih karakteriziraju krvne veze i da su im župani starješine. Da Hrvati nikome nisu bili podložni svjedoče i mnogi kasniji spisi, statuti i zakonici (npr. Vinodolski zakonik iz 1288. godine) (Kale, 1999: 51-60).

O krvnoj vezi hrvatskih zajednica postoji, također, dosta dokaza. Primjer je svakako i *Pacta conventa*, u kojoj kralj Koloman sklapa ugovor s hrvatskim plemenima. Naravno, vlast je bila organizirana i proizlazila je iz krvne organizacije rod-pleme-narod, iz plemenske demokracije u kojoj je nužno moralo postojati vodstvo.

Borba Hrvata za narodno oslobođenje 1991.

Alain Finkielkraut profesor je iz Pariza koji uređuje radijsku emisiju na *France-culture* i direktor je časopisa *Europski glasnik*. Taj je časopis jedan svoj čitav broj posvetio raspadu Jugoslavije, s velikim žarištem na hrvatsko pitanje. Knjiga „Kako se to može biti Hrvat“ izašla je 1992. godine, a motivacija autora za pisanje sažeta je na stražnjem dijelu omota: “Kada me pitaju zašto sam se angažirao u ovom sukobu, odgovaram da bi pravo pitanje zapravo bilo - ‘Kako je moguće da je košmar XX. stoljeća uspio nadživjeti pad Berlinskoga zida?’” (Finkielkraut, 1992: 24).

Samu borbu Hrvata za nacionalnost opisuje kao logički zaključak, koji je slijedio iz događaja detektiranih u tomu dobu. Naime, Hrvati su, kao i Slovenci, došli do zaključka da će demokraciju uspjeti spasiti samo unutar svojega državnoga okvira, koji se mora realizirati izvan Jugoslavije. Finkielkraut to komentira na sljedeći način: “Ti mali narodi ne drže da su samima sebi svrha. Nije njima svrha vlastito pročišćenje od svakoga stranog utjecaja. Ne nadahnjuje ih nipošto odbijanje da i dalje žive u nekom višenacionalnom prostoru, nego ih pokreće osjećaj - Handkeu toliko mrzak, a ipak toliko opravdan - pripadnosti Srednjoj Europi, kao i želja da se po izlasku iz Jugoslavije izravno uključe u Europu - bez ikakva oklijevanja” (Finkielkraut, 1992: 15).

Hrvati su u to vrijeme, kako bi održali integritet nacionalne države, po logici morali biti patrioti. Međutim, citat Finkielkrauta daje povoda za razmišljanje da su Hrvati bili umjereni u svojim razmišljanjima: “Umjereni patriot daje prednost svojoj grupi kad god je to moralno dopustivo” (T.Reškovic, 2012: 332.). Iako isti autor nastavlja s razmišljanjima da višenacionalna zajednica ne može biti ideal nijedne vrste patriota, očito je da su Hrvati

bili vrlo svjesni svoje tadašnje situacije pa su neke ideale morali žrtvovati u svrhu opstanka. Također, Finkielkraut ovdje navodi želju Hrvata da istaknu pripadnost Srednjoj Europi, nikako onome što se naziva Balkan. Međutim, iz ovoga zaključka rađaju se nova pitanja. Primjerice, kako je moguće da je sukob koji je rastvorio bivšu Jugoslaviju bio dozvoljen od strane Europe?

Odgovor bi mogao biti u sukobu između pojmova reda i slobode. Naime, u situaciji u kojoj se našla, Hrvatska je trebala slobodu kako bi preživjela. Na tu slobodu i na samoodređenje je, dakako, imala i pravo. Ista ta sloboda, zbog velikosrpskih težnji, nije mogla doći uređenim, pravnim i procesnim putem. Stoga, zahtijevala je anarhičan sukob i nered. Europa koja je u svom velikodušnom liberalizmu zahtijevala red nije mogla pojmiti važnost i kontradikciju s kojom je suočena zbog sukoba na ovim područjima. Rezultat je, kao što je poznato, bila nasilna odluka da se ostvari samoodređenje koja je dovela do oružanog sukoba.

Sudbina Hrvata bila je toliko malena u očima ostatka Europe da se to ugradilo u naslijeđe unutar kojega je nadasve čudno pročitati da je jedan francuski profesor odlučio svoje vrijeme i trud posvetiti bavljenju 'hrvatskim pitanjem'. Njegova motivacija bila je, iz dostupnih informacija, idealno intelektualna - primijetio je nepravdu i nelogičnost u postupanju političke elite i suprotstavio joj se dostupnim alatima. Očito je on bio jedini koji se sjetio da je Europa kakvu danas poznajemo nastala na političkom naslijeđu započetom u Grčkoj koji ju određuju kao pojmovni i argumentativni diskurs, kao čudoredan oblik života čija je bitna sastavnica pravednost. Iako je današnje viđenje politike drastično i bitno različito nego je bilo tada, potrebno je zadržati neke principe na kojima je ona nastala, što su vjerojatno u vidu imali sudionici 'renesanse' normativne političke filozofije polovice prošloga stoljeća, čiji je vrhunac *Teorija pravednosti* Johna Rawlsa.

Europska unija i euroskepticizam

Analize stručnjaka pokazuju da opći doživljaj ugroženosti nacije – hrvatske samostalnosti, suverenosti, politike i kulture – jest ono što karakterizira ulazak Hrvatske u EU. (Skupina autora, 2012: 34) Ovaj osjećaj ugroženosti donekle je opravdan s obzirom na povijest naše države. Dugotrajno i mukotrpno smo se borili za samostalnost i suverenost za koju mnogi misle da nam se pristupanjem Europskoj uniji oduzima.

To su pokazala istraživanja o referendumskom ponašanju i euroskepticizmu, koja su analizirali stručnjaci na Filozofskom fakultetu te Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Na euroskepticizam utječu i razina obrazovanja (tko ima veću mogućnost ostvarivanja svojih potencijala,

Što donosi Europska Unija?

pozitivnije gleda prema EU), razina znanja o Uniji, kao i opća informiranost o EU, procesu i rezultatima pregovora. Osjećaj isključenosti iz pregovora i percepcija o podređenosti u odnosu na EU potiču euroskepticizam. Nadalje, politički stavovi i percepcija EU također formiraju euroskeptike, a na to utječe aktualna ekonomska situacija u Hrvatskoj i Europi. Politička ideologija, prvenstveno sklonost etničkom nacionalizmu, tradicionalizmu i autoritarnosti "pomažu" euroskepticizmu (Skupina autora, 2012: 34). Na žalost, ni naši političari ne pomažu ulasku u EU jer što im manje vjerujemo, nepovjerljiviji smo prema EU. Dokazano je da su i na odnos prema EU utjecali i sudski sporovi na Haaškom sudu, kao i odnos prema EZ-u tijekom devedesetih godina 20. stoljeća.

Rezultati navedenih istraživanja u konačnici su pokazali da se stavovi o EU formiraju na relativno površnoj razini, bez dovoljno informacija i racionalne kalkulacije o troškovima i koristima, zbog čega pristupanje Hrvatske Uniji kod mnogih državljana još uvijek ima negativan predznak.

Europski i nacionalni identitet

Strah od europskoga identiteta koji bi mogao ugroziti nacionalni identitet nerealan je jer mu nedostaju duboko ukorijenjena sjećanja, tradicije, jezik koji u ljudima stvaraju osjećaj pripadnosti.

Dugi se niz godina razvoj europskih integracija poistovjećivao s projektom političke elite i nastajanje Europske unije u velikoj se mjeri odvijalo bez interakcije prosječnoga Europljanina, koji nije pokazivao posebno zanimanje za promjene koje je taj proces unosio u njegov svakodnevni život. Krajem osamdesetih godina promicatelji europske ideje počeli su zagovarati razvijanje europske svijesti o zajedništvu i stvaranje europskoga

identiteta, kako bi se EU jednog dana razvila u političku uniju koja bi imala podršku svojih građana, a time i legitimitet. Isticanje zajedničkoga europskoga političkoga, pravnoga i kulturnoga nasljeđa, ukorijenjenoga u rimskom dobu i humanizmu, osmišljavanje eurosimbola (zastava, himna, putovnica, Europski dan), uvođenje izravnih izbora za Europski parlament, razvijanje prekograničnih obrazovnih programa suradnje, zajedničke europske institucije, usklađivanje pravnih sustava država, uvođenje europskoga državljanstva, stvaranje jedinstvenog europskog tržišta i korištenje zajedničke valute – svi su ti koraci trebali s vremenom ojačati osjećaj pripadnosti Europi. Unatoč svemu, istraživanja javnog mijenja pokazuju da se prosječni građanin EU i danas lakše identificira sa svojom državom (91%) nego s EU (49%) (Eurobarometar, svibanj 2008.). Manjak povezanosti i interesa za EU odražava se i na nizak odaziv na izborima za Europski parlament (2004. godine: 45.6%). Istovremeno, kod mnogih će prevladati “europeljstvo” u situacijama u kojima su suočeni s “vanjskim svijetom” (putovanja na druge kontinente), s prijetnjom (rat ili ekološka kriza) ili s pitanjima za koje će saveznike potražiti i dalje od svojih sudržavljana (moguće članstvo Turske u EU, migranti). To dokazuje da je čovjekov identitet višeslojan i dinamičan i da specifične okolnosti diktiraju koji će identitet u određenom trenutku “isplivati na površinu”. Sjetimo se, uostalom, da nacionalne države postoje tek od 19. stoljeća i da je koncept, primjerice, britanskog identiteta, koji danas nitko ne dovodi u pitanje, do tog vremena mogao zvučati jednako “umjetno” kao možda danas europski identitet (Skupina autora, 2012: 164).

Pretpostavka je da bi osjećaj europeljstva kod većine građana mogao vremenom ojačati, ne zbog zajedničkih europskih institucija, koliko kao posljedica intenzivnih prekograničnih razmjena i suradnje, djelovanja civilnog društva i interakcije mladih generacija koje odrastaju u sve “europskijem” okruženju.

Bojazan da bi europski identitet mogao ugroziti nacionalni nerealan je jer je Unija prepoznatljiva i sa svojim motom “jedinstvo u različitosti”, uostalom, ona se neprestano obogaćuje pridruživanjem novih članica. Čuvanje i poštivanje nacionalnih identiteta svojih članica je obavezno. Europski se identitet gradi oko zajedničkih vrijednosti, kao što su demokracija, vladavine prava i temeljnih ljudskih prava pojedinca i zahvaljujući tome snažan je instrument u borbi protiv sve zamjetnijeg porasta nacionalizma i euroskepticizma.

Unatoč jačanju globalizacije, trend nastajanja novih suverenih država dokazuje da narodi teže državotvornosti i da država i nacionalni identiteti opstaju. Čelnici EU tvrde da nacionalni identiteti nemaju potpun smisao ako im se oduzme njihovo mjesto u zajedničkoj europskoj povijesti,

ali i budućnosti. Nacionalni i europski identitet nisu međusobno isključivi – oni se nadopunjuju i u tom suživotu pronalaze svoje prirodno mjesto u svakom Europljaninu.

Prijeti li nam gubitak hrvatskoga nacionalnoga i kulturnoga identiteta?

Time što ćemo postati građani Unije ne ćemo se odreći svojega identiteta, već ćemo osjećati pripadnost jednom novom europskom identitetu, koji možemo shvatiti kao sekundarni identitet. Ujedinjeni u različitosti – moto je i jedna od osnovnih ideja Europske unije. Ulaskom u Europsku uniju Hrvatska ne će izgubiti svoj nacionalni i kulturni identitet niti će se odreći svog jezika i svojih običaja. Naprotiv, Hrvatska će ulaskom Uniju obogatiti svojom kulturom, običajima, a hrvatski će jezik postati 24. službeni jezik Unije.

Hrvatska će svojemu identitetu dodati jedan novi, a to je europski identitet, na koji ćemo se polako privikavati. Time što ćemo postati građani Unije nećemo se odreći svog identiteta, koji zapravo i ostaje naš primarni identitet, već ćemo na veći ili manji način osjećati pripadnost jednom novom identitetu koji možemo shvatiti kao supraidentitet ili kao sekundarni identitet, koji zapravo spaja sve one nacionalne i kulturne identitete, jezike i običaje koji su već dio Europske unije.

Novi europski identitet neće zamijeniti naš hrvatski identitet. Mnogi su mišljenja da se ta dva identiteta ne mogu natjecati jedan s drugim jer europski identitet za nas nema tako dugu povijest, emotivni značaj i osjećaj emotivne povezanosti, stoljetnu tradiciju, kulturu i običaje koje možemo pripisati nacionalnom identitetu. Europski je identitet zapravo zasnovan na potpuno drugačijoj osnovi koja ujedinjavanjem različitosti, usvajanjem zajedničkih simbola, himne, zastave i sl. gradi novi multinacionalni, multijezični i multikulturni identitet zasnovan na građanskim pravima, a koji u isto vrijeme objedinjava identitet pripadnosti europskoj obitelji. Da bismo ga percipirali bližim, potrebna nam je emocionalna povezanost s njim, osjećaj pripadnosti i želja da sve ono što taj identitet u sebi nosi prihvatimo. U želji da još više potencira tu kulturnu raznolikost Europska unija usvojila je europski Dnevni red za kulturu (Agenda for culture) kako bi promovirala kulturnu raznolikost i dijalog između zemalja članica Unije, kulturu kao katalizator kreativnosti i inovacija, te kulturu kao dio međunarodnih odnosa (Skupina autora, 2012: 165). EU izdvaja znatna financijska sredstva za kulturno povezivanje u sklopu programa prekogranične suradnje, projekte iz područja kulture koji povezuju zemlje Unije, ali i Uniju s udaljenim prekooceanskim zemljama. Godine 2010. uvedena je nagrada *European Heritage Label* koju će dobiti gradovi

koji na najbolji način predstavljaju europsku integraciju, ideje i njenu povijest.

Unija financira i projekte vezane za multilingvizam, komunikaciju te europsku digitalnu knjižnicu, muzej i arhivu pod nazivom *Europeana* i na taj način čuva i njeguje sve svoje jezike, ali i dijalekte. Provođe se programi očuvanja jezika kojima prijeti izumiranje. Na planu očuvanja jezične raznolikosti EU radi puno kako svi autohtoni jezici ne bi pali u zaborav. Zato je i strah od gubitka jezika zapravo neutemeljen. Upravo suprotno. Europska komisija u suradnji s vladama zemalja članica Unije, Europskim parlamentom i socijalnim partnerima nastoji osigurati priliku građanima Unije da pored svog materinjeg jezika nauče još dva jezika i da time postanu zapošljiviji unutar Unije.

Strah od gubitka nacionalnog i kulturnog identiteta, jezika i običaja možda ne bi bio ni predmet razgovora da u ovom trenutku ne stojimo pred vratima Unije koja raznim načinima pokušava spasiti posrnule ekonomije zemalja članica i u isto se vrijeme nastoji izboriti s globalnom ekonomskom recesijom i padom ekonomija svojih država članica. Stoga je opravdano i pitanje koje svatko od nas postavlja pitajući se "koje su to koristi koje ću ja kao individua imati i koje su to koristi koje će moja zemlja imati od ulaska u Uniju". Upravo odgovor na ovo pitanje u velikoj mjeri utječe na osjećaj pripadnosti, a time i na osjećaj identiteta jer se zapravo Europska unija primarno ne percipira kao prijetnja nacionalnom identitetu. Prema istraživanjima javnog mnijenja (Ipsos Puls, 2011.), Unija se zapravo primarno više percipira s aspekta specifičnih ekonomskih troškova i koristi koje Unija od svojih članica traži, odnosno koje im daje (Skupina autora, 2012: 165).

Prema istraživanjima navedenim u prethodnome odlomku, moguće je zaključiti da pitanja nacionalnog i kulturnog identiteta, očuvanja jezika i običaja nisu u prvom planu jer ima više drugih (ekonomskih) faktora u slučaju EU koji utječu na stvaranje osjećaja pripadnosti. Hrvatska će ulaskom u Uniju službenim jezicima Unije pridodati svoj hrvatski kao 24. jezik, bogatu kulturu, tradiciju i nasljeđe te između ostalog i 6 građevina koje se nalaze na UNESCO-ovoj listi svjetske kulturne baštine. Tako će Europska unija postati bogatija, a mi ćemo postati dio jedne nacionalno-kulturno-jezično i običajno raznovrsne i raznolike sredine postajući zajedno s drugim državama članicama ujedinjeni u različitosti.

Zaključak

U ovome radu pokušali smo predstaviti hrvatski nacionalni identitet uz pomoć boljeg upoznavanja s osnovnim pojmovima nacije, identiteta i nacionalnoga identiteta.

Na samome početku željeli smo razjasniti krivu i uvriježenu pretpostavku da je Hrvatska balkanska zemlja. Naime, ona ni položajem, a osobito kulturom nikako ne može pripadati onome što se naziva Balkan. Njezina pripadnost srednjoj Europi je i više nego očita kada se u obzir uzme „duhovni dio identiteta“, odnosno kultura.

Osim toga, ovim smo radom željeli upozoriti na promjene koje je donio ulazak Hrvatske u Europsku uniju i argumentirano objasniti zbog čega mislimo da je euroskepticizam, odnosno strah od pristupanja EU, posve neopravdan. Iako će Hrvatska tada morati prilagoditi svoj identitet, ona nipošto neće izgubiti „onaj stari“, hrvatski, stečen teškom mukom.

Hrvatski nacionalni identitet će svakako doživjeti neke promjene, no smatramo da će on ipak ostati očuvan, ponajviše zahvaljujući dubokom rodoljublju i domoljublju koje osjeća uistinu velik broj Hrvata. Upravo će oni uvijek ponosno isticati tu stranu svojega identiteta.

SUMMARY

National identity and its importance during entry to the European Union

Andreja Čičak
Alen Žuškić

The Croatian national identity is presented in this paper, explained throughout chapters dealing with the very notions of nation and national identity, and then with national identity elaborated through the position of Croatia and the way in which the identity of Croats has been built. Finally, we come to the struggle for Croatia's independence and its accomplishment, after which the theme of entering the European Union after only two decades is elaborated, as well as all the doubts that follow it.

Literatura

1. Briggs, Adam; Copley, Paul, 2005. *Uvod u studije medija*, Clio, Beograd.
2. *EUčionica: Sve što ste htjeli znati o ulasku Hrvatske u EU*, 2012., Europski edukacijski forum, Zagreb.
3. Finkelkraut, Alain, 1992. *Kako se može biti Hrvat?*, Ceres, Zagreb.
4. Heidegger, Martin, 1996. *Kraj filozofije i zadaća mišljenja*, Naklada Naprijed, Zagreb.
5. Kale, Eduard, 1999. *Hrvatski kulturni i politički identitet*, Pan liber, Osijek.
6. Kundera, Milan, 2008. *Zavjesa*, Meandar, Zagreb.

7. Reškovic, Tomislav, 2012. *Filozofija*, PROFIL, Zagreb.
8. Tolić, Benjamin. 2007. *Tko smo mi?*, vlastita naklada, Zagreb.
9. Stančić, Nikša. 2002. *Hrvatska nacija i nacionalizam u 19. i 20. stoljeću*, *Politička misao* - vol. 39, br.3, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
10. Such, Jan. 2000. „Nacionalni identitet...” u: *Politička misao*, vol. CCCVII, br. 4, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.

Internet

1. Feletar, Dragan. *Hrvati nikada ne smiju prihvatiti bilo kakve 'balkanske' kvalifikacije*.
URL: <http://www.hrvatski-fokus.hr> (04-05-2013)
2. Hrvatski jezični portal, pretraga 'nacija'
URL: <http://hjp.novi-liber.hr/index.php?show=search> (13-5-2013)

Povijesna informacijska znanost – pomoćna disciplina povijesne znanosti?

Razgovor vodila: **Sanja Banjeglav**

Sugovornik: **Profesor Ingo H. Kropač s Odsjeka za povijesnu informacijsku i dokumentacijsku znanost na Karl-Franzens Sveučilištu u Grazu**

Prevela: **Ines Horvat**

„Povjesničar koji odbija uporabu računala i shvaća ih kao nepotrebne, zanemaruje opsežna područja povijesnih istraživanja i više ga se neće shvaćati ozbiljno“ zapisali su Boonstra, Breure i Dorn 1990. godine. Tada su ovi znanstvenici, među ostalim, još uvijek pokušavali utvrditi mladu znanost koja je raspravljala o mogućnostima primjene dostignuća informatike u povijesnoj znanosti. Kao i u povijesnoj znanosti središte istraživanja je poruka iz prošlosti, povijesna informacija, a pitanje je što sve možemo učiniti s njom koristeći pritom računalne programe. Kako ju dugotrajno očuvati? Kako ju analizirati? Kako prezentirati tu analizu? Pritom ne možemo samo preuzeti već razvijene računalne programe jer su oni često nepotpuni ili čak nepostojeći za potrebe humanističkih znanosti. Stoga je potrebno obrazovati stručnjake s područja ove interdisciplinarne znanosti. O prošlosti i sadašnjosti povijesne informacijske znanosti razgovarali smo s profesorom Ingo H. Kropač na Odsjeku za povijesnu informacijsku i dokumentacijsku znanost na Karl-Franzens Sveučilištu u Grazu.

Kada pretražujemo polje povijesnih informacijskih znanosti nailazimo na različite nazive ove discipline (povijesna informacijska znanost, povijesna informacijska i dokumentacijska znanost, digitalna povijest i tako dalje). Znači li to da je svijet povijesne informacijske znanosti podijeljen? Postoji li

Životni ciklus povijesne informacije - ujedno i područja istraživanja povijesne informacijske znanosti

dan danas konsenzus o imenu? Koje biste ime Vi odabrali?

Ne mislim da postoji podjela zbog naziva naše discipline. U svakom mladom predmetu postoje različita viđenja stvari te različita usmjerenja u pogledu na misiju i cilj. U njemačkom govornom području pojam „Fachinformatik“ („stručna informatika“) ustaljen je za razne oblike primijenjene računalne znanosti te zbog toga govorimo o „Historische Fachinformatik“ („povijesnoj stručnoj informatici“) kao o integraciji informatike, informacijske znanosti i povijesnih istraživanja kao o sinonimu za povijesnu informacijsku znanost.

U zadnjih pet do deset godina mnogi stručnjaci koriste širi, ali dvosmislen i semantički netočan naziv „Digital Humanities“ („digitalne humanističke znanosti“), prema čemu imam vrlo kritično mišljenje. Kako znanost može biti analogna ili digitalna? Kako itko može tvrditi da je stručan